

Als appelbloesem in de winter

kerstoratorium

Tekst:

Marijke de Bruijne

Muziek:

Anneke van der Heide

Peter Rippen

Chris van Bruggen

Partituur

NARRATIO

De complete set van partituur, koorboek en gemeentezang, als ook nabestellingen van de drie uitgaven afzonderlijk en de CD zijn mogelijk via www.narratio.nl of telefonisch 0183-628188.

CIP-gegevens Koninklijke Bibliotheek, Den Haag

ISBN 90 5263 136 0

© 1993 uitgeverij **NARRATIO**, Postbus 1006, 4200 CA Gorinchem tel. 01830-28188

muzieknotatie en zetwerk: Chris van Bruggen Vries

Als appelbloesem in de winter

Bij de tekst

Wat boeit een mens aan het einde van de twintigste eeuw en in het midden van de winter in het kerstverhaal, is de vraag die je bezighoudt als je de tekst voor een kerstoratorium schrijft. Wie in die majestueuze stilte van een heldere winternacht staat en omhoog kijkt naar de sterren, ervaart wat in de eerste vijf verzen van psalm 19 is verwoord (vertaling NBG), met name de verzen 4 en 5 in de KBS vertaling:

*“Geen woord wordt gesproken, geen stem weerklinkt,
geen enkel geluid is te horen;
toch klinkt over heel de aarde hun roep,
hun boodschap dringt door tot de rand van de wereld.”*

In de taal van deze tijd zou je dat een kosmische ervaring kunnen noemen.

Een ervaring als deze, dat stemloos trillen en zingen dat je ondergaat in een tot eerbied dwingende nacht, kan verwoord worden als ‘engelenzang’. Een zang der sferen.

Dat kan de herders overkomen zijn, waardoor ze uit hun gewone bestaan werden getild en op zoek gingen naar dat andere, dat nieuwe en vernieuwende.

De herders zijn in dit oratorium de zoekers en zieners, de mensen die zo willen leven dat ze openstaan voor het andere, de Ander, de binnenkant van de dingen. Een zoeker en ziener kan iedereen zijn of worden.

En wat zien en zoeken zij? De geboorte van iets nieuws, de steeds weer gebeurende geboorte van vrede, hoop en licht, van God onder ons: het omuitsprekelijke heilige, grote en andere in de meest tere en weerloze verschijningsvormen als dat van een pasgeboren kind ‘dat het beste in ons losmaakt.’

Wie zoeker en ziener is geworden ontmoet anderen die op dezelfde tocht zijn: de wijzen uit het oosten, die op de sterren reizen die hun innerlijk kompas zijn.

Een zoektocht zonder einde, een tocht tijdens welke steeds opnieuw de geboorte van hoop, licht en vrede wordt meegemaakt. De kern van het kerstverhaal: licht dat terugkomt, hoop die niet sterft, vrede die altijd weer opbloeit.

Een tocht door de tijden, voor mensen van iedere tijd, een tocht die de tijd te buiten gaat.

Voor de engelenzang werd ik geïnspireerd door het gebed van de Maya’s waar Roberta Menchu, winnares van de Nobelprijs voor de vrede in 1992, haar toespraken vaak mee besluit: ‘Hart van de Hemel, hart van de Aarde, laat het licht worden. Laat de volken vrede kennen en laat hen gelukkig zijn.’

In het gedeelte van de geboorte, wordt gezongen ‘als appelbloesem in de winter’. In de middeleeuwen zette men wel op 6 december een tak van de appelboom in huis om die met kerstmis in bloei te hebben. De appelboom en de appels waren een symbool van eeuwig leven, van vernieuwing en verjonging.

Bloesem in de ‘dode’ tijd van het jaar laat wel heel duidelijk zien wat geboorte en vernieuwing, hoop en belofte inhouden.

De opbouw

Het oratorium is opgebouwd uit zes delen:

- **de proloog**, de zang der sferen, waaruit zich
  - **de engelenzang** losmaakt, die
  - **de herders** (de zoekers en de zieners) uit hun dagelijkse werkelijkheid tilt,
  - **de geboorte**, die de kern van het gebeuren en daarom ook van dit oratorium is,
  - **de komst van de wijzen**, die ons uitnodigen zoeker en ziener te worden,
  - **de epiloo**g waarin teksten uit het voorgaande herhaald worden om, voor dit moment, het gebeuren af te sluiten, wat zijn uiteindelijke vorm vindt in de slotcanon, waar de engelenzang doorheen klinkt.
-
- Het is mogelijk alleen de tekst en muziek van het oratorium te gebruiken. Een korte verduidelijking als bovenstaand is dan gewenst.
  - Voorafgaand aan het oratorium en steeds als een volgend gedeelte begint kan het bijhorende stuk uit de bijbel gelezen worden. Te denken valt aan:
    - proloog: psalm 19:1-5 gedeelten uit Jesaja die in de advents- en kersttijd gelezen worden
    - de herders: Lucas 2:8-11 en na het lied: ‘Dag en nacht en eeuw verdwenen’, Lucas 2:11-15
    - de geboorte: Lucas 2:1-7
    - de komst van de wijzen: Mattheus 2:1-3

Er zijn diverse goede vertalingen. Het verdient aanbeveling een vertaling te nemen, die goed in het gehoor ligt. Ook hier is het gewenst een korte inleiding als bovenstaand te geven of op de liturgie af te drukken. In deze uitgave zijn de schriftlezingen opgenomen welke zijn gelezen bij de eerste uitvoering tijdens de kerstnacht van 1992 in de Pepergasthuiskerk te Groningen. Ze zijn afkomstig uit de Willibrord vertaling welke is uitgegeven door de Katholieke Bijbelstichting in Boxtel.

- In plaats van het bijbelse verhaal kan men een 'vrij' verhaal lezen, een gedicht of een prozafragment voordragen, een collage van gebeurtenissen van de laatste weken of het laatste jaar voorlezen die op het te zingen gedeelte van toepassing zijn. Men kan daarvoor de krant en het televisiejournaal gebruiken, maar ook de achtergrondartikelen in kranten en tijdschriften.

Symboliek

- Bij het begin van het oratorium brandt de adventskrans of een kerstkaars. Bij de aanvang van een volgend onderdeel, bijvoorbeeld tijdens de (bijbel) lezingen, kan vanaf deze kaars steeds een nieuwe kaars aangestoken worden.
Bij één van de verdere lezingen, die van de herders, of beter nog die bij de geboorte, kan dit licht aan alle aanwezigen, die al een kaars hebben, worden doorgegeven. Men kan dit ook tijdens de slotcanon doen.
- Tijdens de engelenzang (na de lezing uit Lucas 2 en voor de korte stilte) kan de vredesgroet door middel van een handdruk worden doorgegeven.
- Tijdens het zingen van het lied 'Wit en stil en puur en teder' kunnen kleine bloesemtakjes worden rondgedeeld. Ditzelfde kan met sparretakjes gebeuren ('bloeit de hoop op uit de vrede, glanzend, altijd groen'). Groen is de kleur van de hoop.
Bij het zingen van 'Zij die op de sterren reizen' kan men dit met (papieren) sterren doen. Er kunnen ook een aantal koud vuurstokjes ontstoken worden.

De muziek

Het kerstoratorium is gecomponeerd voor de kerkdienst en vraagt een actieve rol van de 'zingende' gemeente. Een korte instudeersessie voor de dienst zal wenselijk zijn om iedereen vertrouwd te maken met de muziek. Bij de bepaling welke gedeelten van het oratorium ingestudeerd moeten worden kan rekening gehouden worden met het feit dat tijdens de uitvoering verschillende gedeelten vaker worden gezongen. Eerst door het koor en later door allen. Het zal duidelijk zijn dat daarom deze gedeelten nauwelijks ingestudeerd hoeven te worden. Het koor vervult in dit oratorium vooral een ondersteunende en versierende functie.

Qua instrumentarium is gekozen voor een eenvoudige bezetting nl. orgel, piano en 2 dwarsfluiten. Eventueel kan men de dwarsfluiten vervangen door andere melodieinstrumenten. Omdat niet iedere kerk beschikt over een orgel én een piano kan desgewenst één toetsinstrument worden weggelaten. Bij het lied 'Dat verlangen dat maar blijft' waar beide instrumenten tegelijk spelen kiest men voor de pianopartij.

De componisten Anneke van der Heide, Peter Rippen en Chris van Bruggen hebben ieder een gedeelte van het oratorium gecomponeerd.

De gedeelten van ieder afzonderlijk staan hieronder aangegeven:

Anneke van der Heide

- Aarde in haar winterbaan
- Recitatieven beginnend met: Als zij geboren wordt, de vrede
- Wit en stil en puur en teder
- Als appelbloesem in de winter
- Aan onszelf teruggegeven

Peter Rippen

- Groot de luister
- Huiver voor het heilige
- Zwanger van wat geweest is
- Vrede, vrede, gezegend met vrede
- Dag en nacht en eeuw verdwenen

Chris van Bruggen

- Nacht zonder uren
- Sologedeelten in Vrede, vrede, gezegend met vrede
- In de harten van de mensen
- Hart van de hemel
- Zij die op de sterren reizen
- Dat verlangen dat maar blijft
- Als bloesem in de winter

Als appelbloesem in de winter

Kerstoratorium

Tekst: Marijke de Bruijne
Muziek: Anneke van der Heide,
Peter Rippen en Chris van Bruggen

PROLOOG

Muziek: Peter Rippen

2 fluiten *p*

rit.

Jesaja 9 : 1-6

Het volk dat rondwaalt in het donker,
ziet dan een helder licht,
over hen die wonen in een land vol duisternis
gaat dan een stralend licht op.
Uitbundig laat Gij hen juichen
en overstelpt hen met vreugde:
zij verheugen zich voor uw aanschijn
zoals er vreugde is bij de oogst
en gejuich bij het verdelen van de buit.
Want het drukkende juk,
de stang op hun schouders,
de stok van de drijver,
Gij breekt ze stuk als op de dag van Midjan.
Want alle dreunende stampende laarzen en
met bloed doordrenkte mantels worden ver-
brand en verteerd door het vuur.

Want een kind wordt ons geboren,
een zoon wordt ons gegeven.
De heerschappij rust
op zijn schouders;
men noemt hem:

Wonder van beleid, Sterke God,
Vader voor eeuwig, Vredevorst.

Andere stem:
Hoor ! Luister! Stilte!

piano

Muziek: Peter Rippen

voorspel *mf*

con Ped.

1e keer koor s-a-t-b 2e keer allen

f non troppo

Groot de luis - ter, de ma - - - je - steit van de - ze

f non troppo

nacht. Zil - ver haar kris - tal - len stil - te

mf

Luister ! luister ..... niets

koor s-a-t-b

p Hui - ver voor het hei - li - ge, voor het dui - ter de - ze

orgel of piano *pp*

stil - te. *pp* Hui - ver voor het hei - li - ge.

Hoor! Luister! Het heilige nadert.

koor s-a-t-b

Zwan - ger van wat ge - weest is rust ons le - ven, rust het

orgel of piano *pp*

jaar in de schoot van het don - - ker.

Luister! Luister! Naar het niets.

voorspel

piano *p* langzaam

koor s-a-t-b

pp Nacht zon - der u - ren, wieg van de tijd.

Wach - ten, wach - ten tot vol - groeid is

f sterk ge - wor - den een nieu - we dag, ^(alt) het jon - ge licht de klei - ne